

VIITORUL PROFESIEI DE AVOCAT (I) DESPRE NON-AVOCATURĂ: PERSPECTIVA BRITANICĂ ȘI CEA AMERICANĂ; „PĂCATELE” CHATGPT ÎN AVOCATURĂ

Tudor Colțan*

Dan-Sebastian Chertes**

I. AVOCATURA: O PROFESIE INDEPENDENTĂ SAU UN BUSINESS ALĂTURI DE TERȚI INVESTITORI NON-AVOCAȚI?

Cu ocazia Congresului avocaților din acest an¹⁾ s-a antamat și subiectul terților non-avocați care ar putea practica avocatura. Acest subiect ar putea părea nou în peisajul avocaturii autohtone, dar nu este.

În 2013, Richard Susskind, una dintre cele mai importante voci²⁾ pe subiectul viitorului profesiilor juridice a afirmat faptul că „este probabil ca aceste structuri alternative de afaceri («Alternative Business Structures» – «ABS»), alimentate de investiții externe și conduse de manageri cu experiență, vor standardiza,

* Tudor Colțan este avocat specializat în business law și Managing Partner al societății de avocați „BENGA, COLȚAN & Asociații”. Poate fi contactat la adresa de e-mail tudor@bengacoltan.ro.

** Dan-Sebastian Chertes este avocat specializat în drept penal, membru și consilier în Consiliul Baroului Cluj, editor-șef al Jurnalului Baroului Cluj. Poate fi contactat la adresa de e-mail contact@chertes.legal.

¹⁾ Tema Congresului avocaților 2024 a fost, conform Hotărârii Consiliului U.N.B.R. nr. 60 din 29-30 martie 2024, „Oportunități și vulnerabilități actuale în profesia de avocat”. Hotărârea este disponibilă la adresa <https://www.unbr.ro/hotararea-consiliului-unbr-nr-60-din-29-30-martie-2024-privind-masuri-organizatorice-referitoare-la-congresul-avocailor-2024/>

²⁾ A se vedea opinia lui Jayne R. Reardon pe acest subiect: „Dovezile arată că sistemul judiciar din Statele Unite nu servește publicului sau avocaților într-o modalitate benefică. Dovezile mai arată că, în Australia și Anglia, precum și unele părți ale Canadei, ABS oferă servicii mai bune publicului, fără a avea un impact negativ asupra valorilor de bază ale profesiei. Istoria sugerează că ABA (American Bar Association) nu va modifica în curând normele de drept pentru a permite ABS-urile în Statele Unite. (...) În timp ce avocații nu reușesc să abordeze această problemă, pretinzând că au în vedere interesele clienților, profesia de avocat nu reușește să servească în mod adecvat publicul. Iar cei care nu sunt profesioniști în drept și nu sunt supuși acestor reglementări pot umple acest gol. Nu ar trebui să fim mulțumiți cu status quo-ul. După cum este articulat în mod adecvat în Preambulul Regulilor ABA, «această profesie are responsabilitatea de a se asigura că reglementările sale sunt concepute în interesul publicului și nu în promovarea preocupărilor parohiale sau a intereselor personale ale Baroului». O curte supremă de stat ar trebui să-și reînnoiască reglementările pentru a-și îmbunătăți serviciile juridice în interesul publicului. Celelalte state vor urma”, citat în R. Susskind, Tomorrow's Lawyers, An Introduction to Your Future, 3rd edition, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 156.

sistematiza și externaliza serviciile juridice și vor avea ca efect reducerea costurilor, eficientizarea și un plus de experiență, care va fi imposibil de egalat de către societățile mici, tradiționale, de avocatură”³⁾.

Ce înseamnă aceste „Alternative Business Structures” l-a care s-a referit profesorul Susskind? Vom arăta în continuare două perspective din cele mai dezvoltate piețe ale avocaturii din lume, respectiv Regatul Unit și S.U.A.

1. PERSPECTIVA BRITANICĂ

Cu titlu preliminar, trebuie să observăm că posibilitatea unor terți non-avocați de a deține un „business” în profesia de a avocat a debutat în Regatul Unit din 2007, prin „Legal Service Act” (denumit în continuare „L.S.A.”). În esență, a fost adoptată o legislație⁴⁾ care să permită investițiile non-avocaților în societăți de avocatură.

Astfel, într-un efort de a determina „ce cadru de reglementare ar promova cel mai bine concurența, inovația și interesul publicului și al consumatorilor într-un sector juridic eficient și independent”, s-a constatat că este necesar ca legea să permită investițiile non-avocaților în societăți de avocatură⁵⁾.

Practic, „Legal Service Act” a autorizat existența Structurilor Alternative de Business („Alternative Business Structures” – „A.B.S.”⁶⁾), ca organizații ce furnizează servicii juridice și presupun diferite niveluri de implicare a persoanelor din afara profesiei (inclusiv ownership)⁷⁾.

Începând cu 2012, Solicitors Regulation Authority au emis licențe A.B.S. Avocații sunt obligați, în continuare, să respecte principiile etice și profesionale, inclusiv independența și secretul profesional, precum și să acționeze în interesul clientului. Investitorilor non-avocați în A.B.S.-uri, pe de altă parte, le este interzis să încalce oricare dintre îndatoririle impuse de autoritatea de licențiere (Solicitors Regulation Authority). Procesul de licențiere în Regatul Unit este unul îndelungat.

³⁾ *Ibidem*, p. 2.

⁴⁾ A se vedea, cu titlu de exemplu, și legislația din Australia: *J.D. Petzold*, Comment, Firm Offers: Are Publicly Traded Law Firms Abroad Indicative of the Future of the United States Legal Sector?, în *Wisconsin Law Review*, 2009, pp. 73-74, apud *Th. Markle*, A Call To Partner With Outside Capital: The Non-Lawyer Investment Approach Must Be Updated, în *Arizona State Law Journal*, p. 1269, disponibil la adresa <https://arizonastatelawjournal.org/wp-content/uploads/2014/04/45-Ariz.-St.-L.J.-1251-2013.pdf>; *M.C. Regan Jr.*, Lawyers, Symbols, and Money: Outside Investment in Law Firms, în *Penn State International Law Review*, vol. 27, 2008, pp. 420-423, note 13, at 409, apud *Th. Markle*, op. cit., p. 1267; *H.A. Miller*, Note, Don't Just Check „Yes” or „No”: The Need For Broader Consideration of Outside Investment in the Law, în *University of Illinois Law Review*, 2010, pp. 326-335, note 7, at 327-328 („At least one director must be a lawyer who is responsible for the management of legal services and ensures that appropriate management systems are implemented and maintained to enable the provision of legal service in accordance with the standard of professional obligations of legal practitioners”).

⁵⁾ *D. Clementi*, Review of the Regulatory Framework for Legal Services in England and Wales, Final Report, 2004, p. 115, disponibil la adresa http://www.avocatsparis.org/Presence_Internationale/Droit_homme/PDF/Rapport_Clementi.pdf

⁶⁾ *J.D. Petzold*, Comment, Firm Offers: Are Publicly Traded Law Firms Abroad Indicative of the Future of the United States Legal Sector?, în *Wisconsin Law Review*, 2009, pp. 73-74, supra note 115, at 81-82, apud *Th. Markle*, op. cit., p. 1267.

⁷⁾ *M.C. Regan*, supra note 13, at 413-414; *H.A. Miller*, supra note 7, at 331-332; Authorisation firms rules – Annex 1: Transitional arrangements under paragraph 7 (3) of Schedule 5 to the LSA, Solicitors Regulation Authority, disponibil la adresa <https://www.sra.org.uk/solicitors/standards-regulations/authorisation-firms-rules/>

2. PERSPECTIVA AMERICANĂ

În Statele Unite ale Americii, spre deosebire de Regatul Unit, avem o altă terminologie, anume „Non-lawyer ownership of law firms” (denumit în continuare „N.L.O.”⁸⁾) în loc de „Alternative Business Structures”.

În acest domeniu, avocatura americană a știut foarte bine să lege orice încercare de „ownership” a non-avocaților cu Regula 5.4. din Model Rules of Professional Conduct a American Bar Association („A.B.A.”), care statuează expres că le este interzis avocaților să înființeze entități împreună cu persoane din afara profesiei.

În același timp, Regula 5.4. prevede faptul că este interzis persoanelor din afara profesiei să dețină părți sociale/acțiuni în societăți de avocatură.

Prin urmare, majoritatea statelor americane încă interzic acest N.L.O.

Cu toate acestea, și în S.U.A. a început ca acest concept, N.L.O., respectiv ca persoanele din afara profesiei să dețină societăți de avocatură în coproprietate cu avocați, să se bucure de o mare popularitate. Spre exemplu, în Arizona și Utah conceptul de N.L.O. a fost îmbrățișat⁹⁾, sens în care aceste state au acordat licențe A.B.S. unei varietăți de entități.

Cum au făcut asta? Arizona a abrogat în întregime Regula 5.4., în timp ce Utah a instituit un sistem de reglementare-pilot pentru licență, asemănător cu cel din Regatul Unit.

3. „PERSPECTIVA” ROMÂNEASCĂ

În România suntem încă departe de astfel de discuții principiale, deși subiectul a fost atins în cadrul Congresului Avocaților de care aminteam în debutul articolului. Reglementarea la nivel național a unor construcții similare A.B.S. (Regatul Unit) sau N.L.O. (S.U.A.) va face foarte probabil subiectul unor discuții viitoare pe tema noii legi a avocaturii, care se prefigurează ca posibilitate de adoptare într-un viitor destul de apropiat (2-3 ani).

Totuși, practicarea avocaturii de non-avocați nu doar că există în România, ci chiar este cât se poate de vizibilă. Cele mai comune practici privesc asumarea de anumite S.R.L.-uri a unor activități care fie se suprapun, fie se intersectează cu activități care, până în urmă cu 5-10 ani, erau prestate exclusiv de avocați.

Cel mai răspândit exemplu, cel puțin la o primă vedere, este înființarea de S.R.L.-uri. Acesta este și cel mai bun exemplu pe care, analizându-l din toate unghiurile, profesia trebuie să răspundă la întrebarea: reprezintă un serviciu („tool”) care automatizează aproape integral procesul de înregistrare a unui S.R.L. un serviciu avocațial sau nu?

⁸⁾ S.P. Younger, The Pitfalls and False Promises of Nonlawyer Ownership of Law Firms, în The Yale Law Journal, vol. 132, 2022-2023, disponibil la adresa https://www.yalelawjournal.org/forum/the-pitfalls-and-false-promises-of-nonlawyer-ownership-of-law-firms#_ftnref21

⁹⁾ Această abordare o regăsim și în Canada. Deși se discută de mai bine de 10 ani despre posibilitatea persoanelor din afara profesiei de a deține entități care furnizează servicii juridice, până la acest moment nu s-a reușit o astfel de modificare legislativă. Cu toate acestea, sunt realizați pași în această direcție care au debutat în anul 2020 cu proiectul-pilot „Access to Innovation” („A2I”). A2I presupune posibilitatea persoanelor fizice din afara profesiei, dar și a altor entități care nu sunt deținute de avocați să furnizeze servicii juridice prin tehnologii inovatoare. Acest program a fost adoptat în British Columbia în 2020 și în Ontario în 2021. Detalii disponibile la adresele: <https://www.law.com/international-edition/2021/04/22/ontario-approves-5-year-pilot-program-for-nonlawyer-run-entities-to-offer-legal-services/?slreturn=20240527064912>; <https://www.law360.ca/cal/articles/1816209/embracing-innovation-nonlawyers-should-be-allowed-to-own-ontario-law-firms-jacob-murad>

4. PRIMA CONCLUZIE PRELIMINARĂ

O nouă lege a avocaturii va trebui să răspundă la multe întrebări. Dar, în prezentul context, două sunt relevante:

- a) Avocatura poate fi **și un business** care să se desfășoare alături de terți investitori non-avocați?
- b) **Cum redefinim** noțiunea de „servicii care pot fi prestate exclusiv de avocați”?

II. „PĂCATELE” CHATGPT ÎN AVOCATURĂ

Am văzut tot mai mulți colegi avocați care sunt speriați de impactul tehnologiei în profesia de avocat. Nu are rost să reluăm argumentele opiniei pe care am exprimat-o încă de la prima conferință din România pe subiectul digitalizării¹⁰⁾, dar poate fi repetată concluzia: tehnologia nu va înlocui niciodată profesia de avocat, ci, așa cum o facem de 2.000 de ani, ne va obliga să ne adaptăm erei digitale. Dacă ne vom adapta, vom fi mai buni, mai eficienți și mai rapizi.

Tocmai de aceea vom reda două exemple deja celebre în care avocații „au păcătuit”, într-un mod, am spune, condamabil, cu „ajutorul” ChatGPT.

1. S.U.A. „MATA V. AVIANCA, INC.”. CASE 1:22-CV-01461-PKC¹¹⁾

30

Pe scurt, Roberto Mata a solicitat tragerea la răspundere a companiei aeriene Avianca Inc., întrucât, în timpul unui zbor spre Aeroportul Internațional Kennedy din New York, acesta a fost rănit în zona genunchiului, ca urmare a unei lovituri provocate de un cărucior metalic. Avianca Inc. a solicitat instanței să constate faptul că petentul era decăzut din termenul de a formula o astfel de acțiune.

În acest context, avocatul petentului a formulat un răspuns prin care a invocat aspecte de practică, despre care s-a dovedit ulterior că au fost obținute prin utilizarea ChatGPT. Mai mult, s-a dovedit că avocatul titular din dosar, care a semnat și depus acest document, nu era autorul acestuia. Autorul real al documentului era un alt avocat, cei doi fiind colegi de mai bine de 25 de ani.

Ulterior, s-a dovedit faptul că acesta din urmă nu deținea experiență în ceea ce privește legislația federală, motiv pentru care a apelat la ChatGPT.

Avocații pârâtei au invocat imposibilitatea de a identifica sursele citate de către avocatul părții adverse și, pe cale de consecință, inexistența acestora. În ciuda acestui fapt, avocatul petentului nu a răspuns acuzațiilor aduse și nu a retras aspectele de practică citate, întemeindu-și în continuare cererea pe acestea.

Curtea a demarat propria cercetare, însă fără succes, nereușind să identifice precedentul judiciar invocat de către petent.

¹⁰⁾ T. Colțan, Viitorul profesiei de avocat în era digitală: între mituri și realitate, în Conferințele Baroului București: „Inteligența artificială, reconfigurarea sau sfârșitul profesiei de avocat?”, 15 iulie 2020.

¹¹⁾ <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2022cv01461/575368/54/>

În cele din urmă, autorul real al documentului a recunoscut că a utilizat ChatGPT pentru a identifica aspecte de practică relevantă, afirmând că nu credea că programul poate inventa o jurisprudență fictivă, ci doar că funcționează ca un motor de căutare inteligent.

De asemenea, autorul documentului a recunoscut că ar fi încercat ulterior să identifice spețele indicate de ChatGPT, fără succes, mulțumindu-se cu percepția că acestea erau dificil de găsit sau, pur și simplu, nu fuseseră publicate.

Instanța a statuat faptul că depunerea în fața organelor judiciare a unor documente, fără a manifesta o grijă suficientă în pregătirea lor este un abuz în ceea ce privește sistemul judiciar.

De asemenea, instanța a subliniat faptul că „depunerea de jurisprudență falsă este o circumstanță fără precedent. O soluție falsă nu este «o lege existentă», iar citarea unei opinii false nu poate constitui un motiv pentru extinderea, modificarea sau inversarea legislației existente sau pentru stabilirea unei noi legi. Încercarea de a convinge instanța sau de a face opoziție adversarului în temeiul unor soluții inexistente constituie un abuz”¹²⁾.

Suplimentar, instanța a avut în vedere și faptul că avocații petentului au ignorat inițial acuzațiile ce le-au fost aduse, refuzând să răspundă la acestea, în ciuda gravității situației invocate.

Avocatul titular al petentului a fost sancționat pentru că nu a citit și nu a verificat jurisprudența, ba chiar a semnat și a depus documentul în forma pusă la dispoziție de către colegul său. Avocatul care a redactat documentul a fost, de asemenea, sancționat, întrucât instanța a apreciat că a acționat cu rea-credință.

Pentru aceste motive, avocații au fost obligați în solidar la plata unei amenzi în cuantum de 5.000 dolari americani. De asemenea, avocații au fost obligați să înștiințeze în scris petentul cu privire la soluția dată, precum și judecătorii citați în mod injust ca fiind autorii soluțiilor fabricate de ChatGPT și folosite în cursul procesului.

2. CANADA – „ZHENG V. CHEN”, 2024, BCSC 285 – THE SUPREME COURT OF BRITISH COLUMBIA¹³⁾

Pe scurt, doamna Zheng, în calitate de petentă, a solicitat achitarea cheltuielilor de judecată izvorâte dintr-un dosar ce a avut ca obiect solicitarea domnului Chen (pârâtul din respectiva cauză) de stabilire a programului de legături personale cu cei trei copii minori rezultați din căsătoria cu doamna Zheng. Atât doamna Zheng, cât și domnul Chen erau cetățeni ai Republicii Populare Chineze.

Ca urmare a înțelegerii dintre părți, în contextul unui divorț, domiciliul minorilor a fost stabilit în West Vancouver, Canada, încă din anul 2018. Tatăl acestora, însă, a continuat să își desfășoare activitatea profesională în China, drept care a solicitat ca minorii să aibă posibilitatea de a călători la domiciliul său în vederea menținerii relațiilor personale de familie. Acțiunea a fost respinsă de instanță, fiind însă susceptibilă de reexaminare.

În acest context, petenta a solicitat instanței să oblige pârâtul la plata cheltuielilor de judecată generate de litigiu. Pe lângă cheltuielile de judecată, petenta a solicitat, de asemenea, obligarea avocatului părții adverse la achitarea de cheltuieli suplimentare, pe motiv că aceasta ar fi invocat ca precedent judiciar, în cererea de chemare în judecată, două soluții inexistente, despre care s-a descoperit ulterior că au fost obținute prin utilizarea programului ChatGPT.

¹²⁾ Cauza *Mata v. Avianca, Inc.* Case 1:22-cv-01461-PKC, p. 24, disponibilă la adresa <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2022cv01461/575368/54/>

¹³⁾ <https://www.bccourts.ca/jdb-txt/sc/24/02/2024BCSC0285cor1.htm>

Soluțiile citate vizau spețe extrem de similare, în care s-ar fi statuat faptul că este în interesul minorilor (7, respectiv 9 ani) să călătorească la domiciliul celuilalt părinte (din India, respectiv China), pentru a menține și dezvolta legăturile culturale și de familie.

Petenta a motivat solicitarea sa prin prisma caracterului condamnabil al conduitei manifestate de către avocatul părții adverse. Aceasta a mai susținut că echipa sa de avocați a investit resurse considerabile de timp și de bani pentru a stabili lipsa de veridicitate a soluțiilor invocate de către pârât.

Avocatul părții adverse a motivat lipsa de temeinicie a solicitării petentei raportat la împrejurarea că jurisprudența indicată ca fiind falsă a fost retrasă în timpul procesului, ca urmare a constatării erorii înfăptuite, și nu a avut un rol determinant în soluționarea dosarului. De asemenea, avocatul și-a manifestat regretul față de situația astfel generată.

Instanța a statuat că „citarea de jurisprudență falsă și alte astfel de materiale în instanță reprezintă un abuz în cadrul procesului și echivalează cu o declarație mincinoasă. În măsura în care astfel de manifestări nu sunt controlate, acestea pot conduce la veritabile erori judiciare”¹⁴).

Pe cale de consecință, avocatul a fost sancționat de către instanță pentru conduita sa, fiind obligat la plata cheltuielilor efectuate în mod suplimentar de către echipa de avocați a petentei.

În final, instanța de judecată a subliniat: „După cum, din păcate, a demonstrat acest caz în mod clar, inteligența artificială nu este încă de natură să înlocuiască expertiza profesională pe care sistemul de justiție o necesită din partea avocaților. Competența avocaților în selectarea și utilizarea oricăror instrumente tehnologice, inclusiv a celor alimentate de AI, este esențială. Integritatea sistemului de justiție nu necesită mai puțin decât atât”¹⁵).

3. A DOUA CONCLUZIE PRELIMINARĂ

Adaptarea la progresul tehnologic nu poate fi făcută în lipsa unui ajutor. El poate veni sub forma unei pregătiri continue personale, în cazul avocaților care găsesc prin eforturi personale resursele¹⁶ necesare înțelegerii modului de funcționare a noilor tehnologii sau se poate regăsi în cursuri oferite instituțional de organele profesiei (I.N.P.P.A., Barouri).

În astfel de circumstanțe, avocații din cele două exemple de mai sus ar fi înțeles ce este în realitate ChatGPT, ce tehnologie stă la baza lui, care sunt limitările actuale ale acestuia și cum poate fi folosit ca o unealtă („tool”), nu ca un înlocuitor complet al avocatului.

¹⁴ Cauza *Zheng v. Chen*, 2024 BCSC 285, par. 27, disponibilă la adresa <https://www.bccourts.ca/jdb-txt/sc/24/02/2024BCSC0285cor1.htm>

¹⁵ *Ibidem*, par. 46.

¹⁶ În acest sens, pentru avocați ar fi de interes resursele care oferă explicații într-un limbaj cât mai accesibil despre ce înseamnă ChatGPT, anume faptul că este un Large Language Model – LLM (Model Lingvistic Mare), respectiv un sistem de inteligență artificială bazat pe o arhitectură de model lingvistic mare și despre cum funcționează acesta. Un exemplu relevant cu o explicație complexă, dar în termeni relativ accesibili se regăsește în *T.B. Lee, S. Trott, Large Language models, explained with a minimum of math and jargon*, disponibil la adresa <https://www.understandingai.org/p/large-language-models-explained-with>